

Briuselis, 2018 11 22
COM(2018) 762 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo įgyvendinimo

**Pavojingų ir kitų atliekų susidarymas, apdorojimas ir tarpvalstybinis vežimas Europos
Sąjungos valstybėse narėse 2013–2015 m.;
naudojimas išgaliojimais priimti deleguotuosius aktus**

{SWD(2018) 468 final}

**PAVOJINGŲ IR KITŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMAS, APDOROJIMAS IR VEŽIMAS ES
VALSTYBĖSE NARĖSE 2013–2015 M.;
NAUDOJIMASIS ĮGALIOJIMAIS PRIIMTI DELEGUOTUOSIUS AKTUS**

1. ĮVADAS

Europos Sąjunga (ES) yra 1989 m. kovo 22 d. Bazelio konvencijos dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės (toliau – Konvencija) šalis. Konvencija skirta žmonių sveikatai ir aplinkai apsaugoti nuo neigiamo pavojingų atliekų poveikio.

Konvencija perkelta į ES teisę 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo¹ (toliau – Reglamentas) ir jis yra tiesiogiai taikomas valstybėms narėms. 2014 m. jis buvo iš dalies pakeistas Reglamentu (ES) Nr. 660/2014².

Kiekvienais kalendoriniais metais kiekviena valstybė narė Konvencijos sekretoriui pateikia Konvencijos įgyvendinimo per praėjusius kalendorinius metus ataskaitą. Šios ataskaitos (toliau – Bazelio ataskaita) kopija kartu su papildoma informacija atsakymų į įgyvendinimo klausimyną (toliau – ES klausimynas) forma taip pat siunčiama Komisijai³.

Kas trejus metus Komisija parengia Bazelio ataskaitomis ir ES klausimynais pagrįstą įgyvendinimo ataskaitą. Tai yra penktoji įgyvendinimo ataskaita, kurioje nagrinėjamas 2013–2015 m. laikotarpis. Valstybių narių ataskaitų duomenis galima rasti pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente.

Konvencijoje vartojami terminai „importas“ ir „eksportas“ kalbant apie kiekvieną atliekų vežimą į valstybę, kuri yra Konvencijos šalis, arba iš jos. Pagal ES teisę šie terminai taikomi tik kalbant apie vežimus į ES arba iš jos apskritai. Šiame dokumente šie terminai išskiriami kabutėmis ir yra apibrėžti pagal Konvenciją.

Visi skaičiai yra apytiksliai ir suapvalinti.

Naudojimasis įgaliojimais priimti deleguotuosius aktus

Reglamento 58 straipsniu Komisijai suteikiami įgaliojimai pagal 58a straipsnį priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiami Reglamento priedai. Siekiama atspindėti sutartus pagal Direktyvos 2008/98/EB 7 straipsnį priimto atliekų sąrašo pakeitimus, atspindėti sprendimus, priimtus pagal atitinkamas tarptautines konvencijas ir susitarimus, ir atsižvelgti į pagal Bazelio konvenciją ir EBPO sprendimą⁴ priimtus pakeitimus. 58a straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad šie įgaliojimai Komisijai suteikiami penkerių metų laikotarpiui nuo 2014 m. liepos 17 d. Likus ne mažiau kaip devyniems mėnesiams iki penkerių metų laikotarpio pabaigos Komisija turi parengti naudojimosi deleguotaisiais įgaliojimais ataskaitą.

Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus pagal 58 straipsnį buvo suteikti Komisijai pakeitimu, padarytu Reglamentu (ES) Nr. 660/2014, kuris taikomas nuo 2016 m. sausio

¹ OL L 190, 2006 7 12, p. 1.

² OL L 189, 2014 6 27, p. 135.

³ Reglamento (EB) Nr. 1013/2006 51 straipsnio 1 ir 2 dalys.

⁴ EBPO Tarybos sprendimas C(2001) 107/Galutinis.

1 d. Nuo šios datos Komisija nesinaudojo pagal Reglamentą jai suteiktais įgaliojimais, nes nebuvo jokių pagal Direktyvos 2008/98/EB 7 straipsnį priimto atliekų sąrašo pakeitimų, taip pat nebuvo priimta jokių svarbių ir reikšmingų sprendimų ar padaryta pakeitimų pagal atitinkamas tarptautines konvencijas ir susitarimus, kaip antai Bazelio konvenciją ir EBPO sprendimą, kuriais būtų pateisintas proporcingas naudojimas šiais įgaliojimais. Vis dėlto Komisija numato, kad dėl tokių pakeitimų galėtų būti sutarta pagal Bazelio konvenciją per ateinančius kelerius metus.

2. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITOS

Kai buvo rengiama ši ataskaita, visos 28 ES valstybės narės buvo pateikusios atsakymus į 2013–2015 m. Bazelio ataskaitos ir ES klausimyno klausimus.

Kalbant apie duomenis apie bendrą tarp valstybių narių pervežtą atliekų kiekį, pastebėta, kad yra neatitikimų tarp „eksporto“ ir „importo“ šalių nurodytų kiekių (lentelės nuo 2-48 iki 2-50). Visų atliekų, apie kurias pranešta, kategorijoje šie neatitikimai svyravo nuo 2 proc. (2013 m.) iki 12 proc. (2014 m.). Panašios tendencijos buvo pastebėtos kalbant apie pavojingas atliekas ir visas kitas atliekas, apie kurias pranešta. Vienas iš galimų šios neatitikties paaiškinimų yra tai, jog kalendorinių metų pabaigoje išvežtos atliekos valstybėje narėje, išvežančioje atliekas, gali būti priskaičiuotos prie tais metais „eksportuotų“ atliekų, o priimančioje valstybėje narėje jos gali būti priskaičiuotos prie „importuotų“ atliekų tik kai jos yra apdorojamos kitais metais. Tokiais atvejais bet kuriais konkrečiais metais „eksportuotas“ kiekis gali būti didesnis nei „importuotas“ kiekis, o kitais metais gali būti pastebimas priešingas reiškinys. Be to, kai kurios valstybės narės į savo Bazelio ataskaitas ne visada įtraukia atliekų, apie kurias pranešta, vežimus, kurie nepatenka į Konvencijos taikymo sritį, kadangi teisiškai jos neprivalo to daryti. Kiti neatitikimai gali būti atsiradę dėl popieriniuose dokumentuose pateikiamų duomenų tvarkymo rankiniu būdu, nes visiškai elektroninės sistemos dar nėra įdiegtos.

3. PAVOJINGŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMAS

Bazelio ataskaitoje valstybės narės pateikia informaciją apie bendrą susidariusį pavojingų ir kitų atliekų kiekį. Pavojingos atliekos apibrėžiamos pagal atliekų srautų ir (arba) sudėtinių dalių sąrašą (Konvencijoje nustatytų kategorijų Y1–Y45 įrašai) ir pagal tam tikras pavojingas savybes. Be to, jeigu nacionalinėje teisėje atliekos laikomos pavojingomis, jos taip pat priskiriamos prie pavojingų, kai apie jas pranešama Konvencijos sekretariatui. Pagal Konvenciją „kitos atliekos“ yra buitinės atliekos (Y46 įrašas) ir buitinių atliekų deginimo proceso likučiai (Y47 įrašas). Šioms atliekų kategorijoms taikoma panaši kontrolė, kaip ir pavojingoms atliekoms pagal Konvenciją taikoma kontrolė. Darbinio dokumento D skyriuje pateikiamas visas Y kodų pagal Konvenciją sąrašas.

Kai buvo rengiama ši ataskaita, duomenys apie bendrą 2015 m. susidariusį pavojingų atliekų kiekį buvo neišsamūs, kadangi 11 valstybių narių nebuvo pateikusios jokios informacijos (2-1 lentelė). Be to, penkios valstybės narės neįtraukė 2014 m. duomenų, o dar penkios – 2013 m. duomenų. Šios duomenų spragos buvo užpildytos apskaičiuojant trūkstamus skaičius pagal ankstesnių metų duomenis.

2015 m. ES 28 valstybėse narėse susidarė 70 mln. tonų pavojingų atliekų, o 2014 m. – 71 mln. tonų ir 2013 m. – 75 mln. tonų⁵.

2013 m. ES 28 susidaręs pavojingų atliekų kiekis, tenkantis vienam gyventojui, buvo 148 kg. 2014 m. šis kiekis buvo 141 kg, o 2015 m. jis toliau sumažėjo iki 138 kg (2-2 lentelė). Metinis vidurkis 2013–2015 m. laikotarpiu buvo 143 kg.

Vokietijoje bet kuriais vienais metais susidarė daugiausia pavojingų atliekų, o 2013 m. jų kiekis buvo 17 mln. tonų. Šio dokumento rengimo metu Vokietija nebuvo pateikusi jokių duomenų apie pavojingų atliekų susidarymą 2014 ar 2015 m.

Iš valstybių narių, pranešusių apie atliekų susidarymą naudojant Y kodus, Lenkija nurodė didžiausią susidariusių atliekų kiekį Y46 ir Y47 kategorijose, o 2015 m. jis buvo 11 mln. tonų.

4. ATLIEKŲ VEŽIMAS IŠ VALSTYBIŲ NARIŲ

Visos 28 valstybės narės savo 2013–2015 m. Bazelio ataskaitose pateikė informaciją apie pavojingų atliekų „eksportą“.

2013–2015 m. valstybės narės iš ES išvežė 1,2 mln. tonų pavojingų atliekų⁶, o per tą patį laikotarpį iš trečiųjų šalių į ES buvo įvežta 6,2 mln. tonų.

Nuo 2001 iki 2015 m. tarpvalstybinė prekyba pavojingomis atliekomis ES viduje ir jų vežimas iš ES padidėjo 53 proc. (2-6 lentelė). Labiausiai šis kiekis buvo padidėjęs nuo 2001 iki 2007 m., o nuo 2008 iki 2015 m. jis sumažėjo 24 proc.

2013–2015 m. Jungtinė Karalystė buvo didžiausia visų atliekų, apie kurias pranešta, „eksportuotoja“ (12 mln. tonų). Ji pralenkė Nyderlandus (8 mln. tonų), kurie didžiausi „eksportuotojai“ buvo 2010–2012 m. (2-9 lentelė). 2010 m. Jungtinė Karalystė pradėjo „eksportuoti“ atliekas, skirtas energijos gavybai⁷, ir panašu, kad tai prisidėjo prie padidėjusio bendro „eksportuoto“ kiekio per šiuos metus. Kaip ir 2010–2012 m., 2013–2015 m. Prancūzija ir Italija buvo didžiausios pavojingų atliekų „eksportuotojos“ – abi išvežė iš viso po 4 mln. tonų.

Pavojingos atliekos sudarė 35 proc. viso 2013–2015 m. iš valstybių narių „eksportuoto“ atliekų, apie kurias pranešta (t. y. pavojingų ir kitų atliekų, apie kurias pranešta), kiekio (2-11 lentelė, 2-12 lentelė ir 2-13 lentelė). Didžiausią Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Maltos ir Rumunijos „eksportuojamų“ atliekų dalį sudaro pavojingos atliekos. Kiekvienos jų bendrą „eksportuotą“ atliekų, apie kurias pranešta, kiekį sudaro 90 proc. ar daugiau pavojingų atliekų.

2010–2012 m. įgyvendinimo ataskaitoje pažymėta, kad atliekos buvo vis dažniau klasifikuojamos naudojant ES arba nacionalinius kodus, o ne Konvencijos Y kodus. Ši tendencija išliko; 2013–2015 m. ES ar nacionalinės nepavojingos atliekos (t. y. nepavojingos atliekos, klasifikuojamos naudojant nacionalinius arba Europos atliekų katalogo kodus) pirmą kartą (2013 ir 2014 m.) tapo didžiausia atliekų kategorija (lentelės nuo 2-14 iki 2-16).

⁵ Istoriniai duomenys dar nėra aptarti ar įtraukti į darbinį dokumentą, nes Eurostatas nustatė iki 2013 m. Bazelio ataskaitose pateiktų duomenų apie atliekų susidarymą neatitikimų.

⁶ Tik į EBPO šalis.

⁷ Naudojimo operacija R1.

Tiek 2013, tiek 2014 m. buvo išvežta mažiau nei 1 proc. nesuklasifikuotų atliekų (2-15 ir 2-16 lentelės). 2015 m. buvo išvežta 2 proc. nesuklasifikuotų atliekų – visos jos buvo išvežtos iš Airijos (2-14 lentelė). Išskyrus 2015 m., 2009 m. nustatyta tendencija tęsėsi – buvo išvežama mažiau nei 1 proc. nesuklasifikuotų atliekų (2-17 lentelė).

Remiantis naujausiais duomenimis, maždaug 92 proc. ES pavojingų atliekų yra apdorojama kilmės šalyje (2-8 lentelė). 2015 m. keturios valstybės narės „eksportavo“ daugiau kaip 40 proc. savo pavojingų atliekų⁸:

- Airija – 78 proc.;
- Liuksemburgas – 84 proc.;
- Malta – 42 proc.;
- Slovėnija – 44 proc.

2013–2015 m. laikotarpiu apie 75 proc. iš valstybių narių išvežtų pavojingų atliekų buvo panaudota. Pastaraisiais metais šis skaičius išliko gana pastovus (2-18 lentelė). Ataskaitiniu laikotarpiu apie 22 proc. iš valstybių narių išvežtų pavojingų atliekų buvo apdorota šalinimo operacijose, o 1,5 proc. pavojingų atliekų buvo tvarkomos „mišriu“ būdu (t. y. buvo derinamas šalinimas ir naudojimas). Kai kuriais atvejais nedidelės dalies pavojingų atliekų, išvežtų iš valstybių narių, apdorojimo būdas nebuvo nurodytas (mažiau nei 0,1 proc.).

2013 m. 94 proc. visų atliekų, apie kurias pranešta, buvo „eksportuotos“ iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę ES viduje, o 2014 ir 2015 m. šis rodiklis buvo 92 proc. (2-22 lentelė). 2013 m. mažiau nei 1 proc. atliekų, apie kurias pranešta, buvo išvežta į -EBPO nepriklausančias šalis⁹, o 2014 ir 2015 m. šis rodiklis buvo 2,5 proc. 2013 m. iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę ES viduje buvo „eksportuota“ 97 proc. pavojingų atliekų, o 2014 ir 2015 m. šis kiekis sumažėjo iki 92 proc. (2-23 lentelė).

Septynios valstybės narės (Airija, Austrija, Nyderlandai, Prancūzija, Slovėnija, Švedija ir Vokietija) pateikė informaciją apie buitinių atliekų kiekius (Y46 įrašas), kurie 2013–2015 m. buvo „eksportuoti“ šalinimo tikslais (2-39 lentelė). Iš jų tik Švedija nurodė, kad „eksportavo“ buitines atliekas, skirtas šalinti ant žemės arba po žeme (pvz., sąvartynuose)¹⁰ – 2013–2015 m. iš viso į ES teritoriją buvo išvežta 3 000 tonų.

Aštuonios valstybės narės (Airija, Austrija, Čekija, Italija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Suomija ir Vokietija) nurodė, kad 2013–2015 m. „eksportavo“ buitines atliekas energijos gavybos tikslais¹¹ (2-40 lentelė). Tik Austrija, Prancūzija ir Vokietija išvežė atliekas tiek į ES, tiek į ES nepriklausančias EBPO šalis. Visos kitos valstybės narės, „eksportuojančios“ atliekas energijos gavybos tikslais, tai darė tik ES viduje. Jungtinė Karalystė „eksportavo“ patį didžiausią kiekį buitinių atliekų energijos gavybos tikslais – 7 mln. tonų per trejų metų laikotarpį.

Šešiolika valstybių narių (Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Danija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Kroatija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Slovakija, Suomija ir Vokietija) nurodė, kad „eksportavo“ buitines atliekas kitoms naudojimui

⁸ Mažesnės šalys šalies viduje gali neturėti pakankamų įrenginių pavojingoms atliekoms apdoroti.

⁹ Šioje ataskaitoje EBPO šalys yra šalys, kurioms taikomas EBPO sprendimas (t. y. Sprendimas C(2001) 107/Galutinis). O EBPO nepriklausančios šalys yra šalys, kurioms tas sprendimas nėra taikomas.

¹⁰ Šalinimo operacija D1: išvertimas ant žemės arba po žeme (pvz., sąvartynuose ir kt.).

¹¹ Naudojimo operacija R1: daugiausiai naudojamos kaip kuras energijai gaminti.

operacijoms (t. y. ne R1 naudojimo operacijoms); visos išvežė atliekas tik į ES teritoriją (2-40 lentelė). Jungtinė Karalystė taip pat „eksportavo“ didžiausią kiekį – 352 000 tonų 2013–2015 m. laikotarpiu.

5. ATLIEKŲ VEŽIMAS Į VALSTYBES NARES

Visos valstybės narės 2013–2015 m. ataskaitinio laikotarpio metinėse Bazelio ataskaitose pateikė informaciją apie atliekų „importą“¹².

2013 m. 19 mln. tonų atliekų, apie kurias pranešta, buvo įvežta į valstybes nares iš kitų valstybių narių ir trečiųjų šalių, iš kurių 9 mln. tonų buvo pavojingos atliekos (2-30 lentelė). Šis skaičius 2014 m. padidėjo iki 25 mln. tonų, iš kurių 7 mln. tonų sudarė pavojingos atliekos, o 2015 m. – iki 24 mln. tonų, iš kurių 10 mln. tonų buvo pavojingos atliekos (2-29 lentelė ir 2-28 lentelė).

Ši didėjančio „importo“ tendencija tęsiasi: nuo 2001 m. visų atliekų, apie kurias pranešta, įvežtų į valstybes nares, kiekis padidėjo 222 proc.; 2010-2012 m. ir 2013–2015 m. laikotarpiais šis kiekis padidėjo 41 proc. (2-35 lentelė). Pavojingų atliekų, įvežtų į valstybes nares, kiekis (2-36 lentelė) nuo 2001 iki 2015 m. padidėjo beveik tokia pačia procentine dalimi, t. y. 225 proc., kuri atitinka padidėjusį visų atliekų, apie kurias pranešta, „importą“.

2013–2015 m. laikotarpiu Vokietija vėl buvo didžiausia visų atliekų, apie kurias pranešta, „importuotoja“, įvežusi 19 mln. tonų (lentelės nuo 2-28 iki 2-30). Nyderlandai per trejų metų laikotarpį buvo antras didžiausias „importuotojas“, įvežęs 13 mln. tonų atliekų ir pralenkęs Prancūziją (antrą pagal dydį „importuotoją“ 2010–2012 m.), kuri užėmė trečią vietą ir įvežė 11 mln. tonų. Visose šiose šalyse yra didelė deginimo įrenginiams skirtų žaliavų paklausa, kuri prisideda prie bendrų jų „importo“ apimčių. Vokietija taip pat „importavo“ daugiausiai pavojingų atliekų 2013–2015 m. laikotarpiu (8 mln. tonų), o Prancūzija šiuo atveju „importavo“ (7 mln. tonų) daugiau nei Nyderlandai (3 mln. tonų).

2015 m. 81 proc. pavojingų atliekų, įvežtų į valstybes nares, buvo apdorota vykdant panaudojimo operaciją, o 19 proc. – šalinimo operaciją (2-31 lentelė). Ataskaitiniu laikotarpiu „importuotų“ pavojingų atliekų kiekio, apdoroto vykdant panaudojimo ir šalinimo operacijas, vidutinės vertės atitinkamai yra 78 proc. ir 22 proc. Mažiau nei 0,1 proc. atliekų buvo tvarkoma mišriu būdu (t. y. derinant šalinimą ir naudojimą) arba buvo pranešta, kad jos „importuotos“ nenurodant apdorojimo būdo. Pavojingų atliekų, kurios „importuotos“ šalinimo tikslais, dalis yra didesnė nei 2001 m., kai ji sudarė 11 proc. Tačiau šalinimo tikslais „importuotų“ atliekų dalis pastaraisiais ataskaitiniais laikotarpiais po truputį mažėjo. 2007–2009 m. ji sudarė 25 proc., 2010–2012 m. ji sumažėjo iki 24 proc., o 2013–2015 m. – iki 22 proc.

2013–2015 m. Vokietija „importavo“ didžiausią dalį, t. y. 46 proc. šalinti skirtų pavojingų atliekų. Turbūt taip yra todėl, kad šalis turi daugiau apdorojimo įrenginių, skirtų pavojingoms atliekoms saugiai šalinti, nei kitos ES valstybės narės. 2013-2015 m. Prancūzija „importavo“ didžiausią dalį, t. y. 32 proc. naudoti skirtų pavojingų atliekų. Vokietija, „importavusi“ 29 proc., buvo antroje vietoje. Vėlg, turbūt taip yra todėl, kad šios šalys turi tinkamus apdorojimo įrenginius.

¹² Malta nepranešė, kad 2015 m. „importavo“ kokių nors pavojingų ar kitų atliekų.

Kaip ir 2010–2012 m., beveik visos 2013–2015 m. į valstybes nares įvežtos pavojingos ir kitos atliekos, apie kurias pranešta, buvo įvežtos iš kitų ES šalių ir ELPA šalių (2-35 lentelė). Iš šių dviejų šalių grupių įvežtų atliekų dalis 2013 m. kartu sudarė 98 proc., 2014 m. – 99 proc., o 2015 m. – 98 proc. Ši procentinė dalis išliko labai stabili nuo 2001 m. ir kito tik vienu procentiniu punktu. Pažymėtina, kad atliekos, įvežtos iš ES ir ELPA šalių, kartu sudarė beveik visą 2013–2015 m. į valstybes nares įvežtų pavojingų atliekų kiekį. 2013 ir 2014 m. jos sudarė 97 proc., o 2015 m. – 96 proc. bendro kiekio.

Iš EBPO nepriklausančių šalių įvežtas pavojingų atliekų kiekis nuo 2001 m. padidėjo beveik devynis kartus¹³; vis dėlto bendro į ES įvežto pavojingų atliekų kiekio procentinė dalis išlieka nedidelė ir nuo 2001 m. ji padidėjo nuo 1 proc. tik iki 2 proc. (2-36 lentelė).

6. NETEISĖTI VEŽIMAI, PATIKRINIMAI IR VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

Informaciją apie neteisėtus vežimus valstybės narės pateikia ES klausimyne. 25 valstybės narės, išskyrus Latviją, Liuksemburgą ir Maltą, pranešė, kad yra vykdomi neteisėti vežimai.

Nors visos 28 valstybės narės pateikė informaciją apie vietoje atliktų atliekų vežimų ar susijusių naudojimo ar šalinimo operacijų patikrų skaičių, tik 11 valstybių narių kiekvienais metais pateikė atsakymus pagal ES klausimyno formą, kurioje prašoma nurodyti atliktų patikrų skaičių ir nustatytų neteisėtų vežimų skaičių. Be to, ne visos ES valstybės narės pateikė išsamią informaciją apie taikomas vykdymo užtikrinimo priemones, skirtas užkirsti kelią neteisėtiems atliekų vežimams. Dėl šių neišsamių ataskaitų turimi duomenys yra nekokybiški, todėl neįmanoma padaryti galutinių išvadų.

Valstybės narės, atsakydamos į šį klausimą, pateikė nevienodai išsamią informaciją, kadangi jos skirtingai suprato terminą „patikra vietoje“. Pavyzdžiui, kai kurios pateikė išsamią informaciją apie pavienius fizinės patikros atvejus, o kitos taip pat pateikė informacijos apie administracinius patikrinimus. Svarbu tai, kad ne visada įmanoma žinoti, kuri apibrėžtis buvo taikoma, – net ir tais atvejais, kai valstybės narės pateikė atsakymus reikiama forma, – nes tai nėra aiškiai nurodyta.

Komisija jau ėmėsi veiksmų, kad būtų pagerintas valstybių narių šiuo klausimu teikiamų ataskaitų nuoseklumas. Reglamento (ES) Nr. 660/2014 pakeitimu neapibrėžtas terminas „patikra vietoje“ buvo pakeistas terminu „patikrinimas“, kuris šiuo metu yra apibrėžtas Reglamente. Šis pakeitimas įsigaliojo nuo 2016 m. sausio 1 d., todėl tikimasi, kad valstybės narės kitu ataskaitiniu laikotarpiu pateiks nuoseklesnę informaciją.

Iš viso 2013–2015 m. pranešta apie 2 800 neteisėtų atliekų vežimų. Šis skaičius yra padidėjęs, palyginti su 2 500 atvejų, apie kuriuos pranešta 2010–2012 m.¹⁴ Bendras patikrinimų, apie kuriuos pranešta, skaičius taip pat padidėjo nuo maždaug 450 000 2010–2012 m. iki maždaug 600 000 2013–2015 m., o tai gali būti didesnio nustatytų neteisėtų vežimų skaičiaus priežastis.

2013–2015 m. Belgija nurodė didžiausią neteisėtų vežimų atvejų skaičių – iš viso 644 atvejus, kurie sudarė 23 proc. visų ES 28 atvejų, apie kuriuos pranešta nuo 2013 iki

¹³ Valstybių narių, įstojusių į Europos Sąjungą po 2004 m., duomenys apie vežimus buvo surinkti iš Bazelio konvencijos sekretoriatui pateiktų ataskaitų.

¹⁴ Gali būti, kad apie kai kuriuos iš šių atvejų buvo pranešta du kartus, t. y. tiek paskirties, tiek išsiuntimo šalies.

2015 m. Nyderlandai buvo antroje vietoje pagal atvejų, apie kuriuos pranešta, skaičių – 493 atvejai (18 proc.), o po jų – Jungtinė Karalystė, pranešusi apie 385 atvejus (14 proc.). Šios trys valstybės narės taip pat pranešė apie didžiausią atliekų vežimo patikrų vietoje skaičių, todėl galėjo būti nustatyta daugiau neteisėto vežimo atvejų. Gali būti, kad Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė pranešė apie didelį atvejų skaičių todėl, kad, kaip teigiama IMPEL tinklo 2014–2015 m. ataskaitoje dėl vykdymo užtikrinimo veiksmų, šios šalys nėra žemyninės ir gali patikrinti vežimus pagal laivybos linijų ir muitinių duomenis¹⁵.

IMPEL ataskaitoje nustatyta, kad 31 dalyvaujančioje šalyje (28 ES valstybėse ir Norvegijoje, Serbijoje bei Šveicarijoje) buvo atlikti 4 787 administraciniai ir 12 396 fiziniai vežimų patikrinimai. Iš jų 28,7 proc. (apytiksliai 4 930) sudarė atliekų vežimo patikrinimai ir buvo nustatyta 815 neteisėtų vežimo atvejų. Priešingai, valstybė narė, pateikusi informaciją Komisijai, nurodė maždaug 2 000 neteisėtų vežimo atvejų 2014 ir 2015 m. Manoma, kad IMPEL duomenyse pateikiama tikslinės veiklos dalyvaujančiose šalyse apžvalga, o ne tiksliai nurodomi vykdymo užtikrinimo veiksmų ES.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad tai, jog Latvija, Liuksemburgas ir Malta nepateikė informacijos, nebūtinai reiškia, kad šiose valstybėse narėse nebuvo įvykdyta neteisėtų vežimų. Veikiausiai tai gali reikšti, kad patikrinimai vykdomi retai arba jie yra netiksliniai.

13 valstybių narių (Austrija, Belgija, Čekija, Estija, Italija, Kroatija, Latvija, Lenkija, Malta, Prancūzija, Slovakija, Slovėnija ir Vokietija) pateikė išsamią informaciją apie baudas, kurios pagal nacionalinę teisę gali būti taikomos asmenims, vykdantiems neteisėtus atliekų vežimus. 12 iš jų pateikė išsamią informaciją apie pinigines baudas (išskyrus Vokietiją). Didžiausią galimą finansinę baudą nurodė Čekija, kurioje tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims gali būti skirta iki 2 mln. EUR dydžio bauda. Estijoje, Latvijoje ir Slovėnijoje juridiniams asmenims taikomos didesnės baudos nei fiziniams asmenims, o Maltoje nustatyta didžiausia minimali bauda už pakartotinius pažeidimus, nors maksimali bauda yra tokia pati.

Septynios valstybės narės (Belgija, Italija, Lenkija, Malta, Prancūzija, Suomija ir Vokietija) pateikė informacijos apie laisvės atėmimo bausmes, kurios gali būti taikomos pagal nacionalinę teisę. Ilgiausia nurodyta laisvės atėmimo bausmės trukmė – 10 metų už padarytą didelę žalą aplinkai – taikoma Vokietijoje. Dvejų metų trukmės laisvės atėmimo bausmė yra dažna. Tokios trukmės bausmės nurodė Italija, Malta, Prancūzija ir Suomija.

Šie duomenys nėra pakankamai patikimi, kad būtų galima padaryti išvadas dėl to, ar didesnės baudos ir ilgesnės trukmės laisvės atėmimo bausmės atgraso nuo neteisėto atliekų vežimo. Įdomu tai, kad Belgija nurodė didžiausią bendrą neteisėtų vežimų skaičių, nors joje taikomos baudos pagal dydį yra antroje ir trečioje vietose (iki 500 000 EUR Flandrijoje ir iki 1 000 000 EUR Valonijoje, taip pat gali būti skiriamos laisvės atėmimo bausmės).

7. BENDROSIOS IŠVADOS

Ataskaitų teikimo ir duomenų kokybė

¹⁵ IMPEL – TFS Enforcement Actions (2016), Project Report (2014-2015), Enforcement of the European Waste Shipment Regulation, <https://www.impel.eu/wp-content/uploads/2016/10/IMPEL-Enforcement-Actions-2014-15-FINAL-report.pdf>.

2013–2015 m. ataskaitiniu laikotarpiu visos 28 valstybės narės pateikė atsakymus tiek į Bazelio ataskaitos, tiek į ES klausimyno klausimus.

Daugiausia neatitikimų duomenyse apie bendrus tarp valstybių narių pervežtų atliekų kiekius buvo nustatyta palyginus nurodytus „eksportuotus“ ir „importuotus“ kiekius. Kalbant apie atliekas, apie kurias pranešta, patys netiksliausi duomenys buvo pateikti 2014 m. ataskaitose, kuriose „importuotas“ kiekis buvo 12 proc. didesnis nei „eksportuotas“ kiekis, o kalbant apie pavojingas atliekas, tikslumo labiausiai trūko 2015 m. ataskaitose, kuriose „importuotas“ kiekis buvo 19 proc. didesnis nei „eksportuotas“ kiekis.

Atliekų vežimai

Dauguma pavojingų atliekų apdorojamos kilmės šalyje; 23 valstybės narės „eksportuoja“ mažiau nei 25 proc. savo pavojingų atliekų. 2015 m. Airija, Liuksemburgas, Malta ir Slovėnija buvo didžiausios pavojingų atliekų „eksportuotojos“ ir „eksportavo“ daugiau nei 40 proc. savo pavojingų atliekų.

2013–2015 m. valstybės narės iš ES išvežė 1,2 mln. tonų pavojingų atliekų, o per tą patį laikotarpį iš trečiųjų šalių į ES buvo įvežta 6,2 mln. tonų (2-41 lentelė)¹⁶. Todėl ES išlieka grynoji pavojingų atliekų „importuotoja“ ir įveža 5 mln. tonų daugiau negu išveža. Kadangi ES per trejų metų ataskaitinį laikotarpį susidarė 216 mln. tonų pavojingų atliekų, tai taip pat reiškia, kad iš ES „eksportuojama“ mažiau nei 1 proc. susidariusių pavojingų atliekų.

Švedija buvo vienintelė valstybė narė, kuri pranešė, kad į ES „eksportavo“ šalinimo operacijai D1 (pvz., šalinimui sąvartynuose) skirtas Y46 kategorijos atliekas, ir 2013–2015 m. iš viso išvežė 3 000 tonų. Airija, Austrija, Čekija, Italija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Suomija ir Vokietija pranešė, kad „eksportavo“ buitines atliekas energijos gavybos tikslais (naudoti kaip kurą); Jungtinė Karalystė šiuo tikslu „eksportavo“ didžiausią kiekį buitinių atliekų – 2013–2015 m. laikotarpiu ji į ES išvežė 7 mln. tonų.

Iš valstybių narių išvežtų naudoti skirtų pavojingų atliekų dalis nuo 2001 m. išliko gana pastovi ir 2013–2015 m. laikotarpiu sudarė maždaug 75 proc. Pažymėtina, kad išvežtų šalinti skirtų pavojingų atliekų dalis nuo 2001 iki 2015 m. padidėjo nuo 16 proc. iki 24 proc. Vis dėlto tai sudaro tik 2 proc. visų susidariusių pavojingų atliekų (kaip nurodyta pirmiau, dauguma pavojingų atliekų apdorojama kilmės šalyje).

Kalbant apie visų atliekų, apie kurias pranešta, ar konkrečiai apie pavojingų atliekų apdorojimą, ES apskritai nėra savarankiškesnė nei buvo 2001 m. Nors per pastaruosius 15 metų abiejų rūšių atliekų, pervežtų ES *viduje*, procentinės dalys buvo įvairios, 2015 m. jos abi išliko šiek tiek mažesnės nei buvo 2001 m. (92 proc., palyginti su 93 proc. visų atliekų, apie kurias pranešta, atveju ir 91 proc., palyginti su 95 proc. pavojingų atliekų atveju).

Neteisėti atliekų vežimai

¹⁶ Pavojingos atliekos nebuvo „eksportuotos“ į EBPO nepriklausančias šalis.

2013–2015 m. pranešta apie 2 800 neteisėtų atliekų vežimų. Šis skaičius yra 12 proc. didesnis, palyginti su 2 500 atvejų, apie kuriuos pranešta 2010–2012 m. Vis dėlto 2010–2012 m. pastebėtos kasmetinio augimo tendencijos neišliko; 2013 m. neteisėtų vežimų skaičius sumažėjo iki 800, o 2014 ir 2015 m. – stabilizavosi ties 1 000. IMPEL ataskaitoje nurodyta, kad 2014–2015 m. įvykdyta 815 neteisėtų atliekų vežimų.

Valstybių narių pateikti duomenys apie patikrų vietoje skaičių buvo labai skirtingi. Atsakymuose buvo pateikta nevienodai išsami informacija ir nurodyti skirtingi termino „patikra vietoje“ aiškinimai. Apskritai įdomu pažymėti tai, kad bendras patikrinimų, apie kuriuos pranešta, skaičius padidėjo nuo maždaug 450 000 2010–2012 m. iki maždaug 600 000 2013–2015 m., o tai gali būti didesnio nustatytų neteisėtų vežimų skaičiaus priežastis.

Dvylika valstybių narių pateikė išsamią informaciją apie pinigines baudas, kurios gali būti skirtos neteisėtai atliekas vežantiems asmenims. Septynios pateikė išsamią informaciją apie laisvės atėmimo bausmes. Iš kitų valstybių narių atsakymų matyti, kad jos taip pat taiko atgrasomąsias priemones, tačiau savo atsakymuose jos nepateikė jokių išsamių duomenų. Todėl šie duomenys nėra pakankamai patikimi, kad būtų galima padaryti išvadas dėl to, ar didesnės baudos ir ilgesnės trukmės laisvės atėmimo bausmės atgraso nuo neteisėto atliekų vežimo.

8. TOLESNI VEIKSMAI

Reglamento 60 straipsnio 2a dalyje nustatyta, kad Reglamento peržiūra turi būti atlikta iki 2020 m. gruodžio 31 d. Kai buvo rengiama ši ataskaita, Komisija jau buvo pradėjusi pasirengimą Reglamento vertinimui, o tai yra pirmas žingsnis jo peržiūros procese. Vertinimo tikslas bus įvertinti, ar Reglamentu pavyko pasiekti jame nustatytus tikslus pagal penkis kriterijus – veiksmingumą, efektyvumą, nuoseklumą, aktualumą ir Europos pridėtinę vertę, taip pat nustatyti, kokia patirtis buvo sukaupta jį įgyvendinant.